

»Råb op og sig stop!« Lægers ytringsfrihed i krise

Ole Espersen, fhv. justitsminister, professor, dr.jur.

I de senere års debat om tjenestemænds, herunder lægers, ytringsfrihed er det ofte - med rette - fremført at disse personer er borgernes tjenere og ikke politikernes. Det kan de kun være ved at råbe op, når de føler at borgernes interesser går for nær, uden at de har kunnet opnå nogen reaktion hos politikere eller de højest rangerende tjenestemænd. Har man en sammentømret top af den eller de højeste tjenestemænd, ministre eller andre politikere (fx i kommunalbestyrelserne) kan muligheden for at trænge igennem med berettiget kritik være ringe. Ved den sidste ministerrokade så vi, at et par departementschefer fulgte ministeren over i hans nye departement. Jeg mener, at dette er ret usædvanligt, idet det vil kunne give en følelse af en topstyret politisk administrativ ledelse uden tilstrækkelig åbenhed. Hvis den øverste politiske og administrative leders målsætninger er sammenfaldende: alting skal se ud til at gå vældig fint, er kritik naturligvis ikke velkommen. Som en af bidragsyderne til bogen skriver: »Interessant er det, at den moralske vurdering af whistle blowing afhænger af, om der er mulighed for at ændre forholdene til det bedre. Hvis der er det, er whistle blowing positivt og moralsk rigtigt. Hvis vi står i fastlåste forhold og kun ønsker at overleve på drømmen om samarbejde, solidaritet og loyalitet, så til helvede med alle negative tågehorn« (Torben Ishøy).

Man kunne tilføje: Så til helvede med faglighed og professionalisme og ofte også menneskelige hensyn.

Det er en god bog. God, fordi den er velskrevet og veldokumenteret. Det er også en tillidsvækkende bog. Det er ikke en enkelt persons frustrerede oplysninger og oplevelser der lægges frem. Det er en række lægers ret så ensartede oplevelser i situationer, hvor de har følt, at de har været nødt til at sige fra. Den akkuratesse og omhu, hvormed fremstillingerne er givet, vidner om en ægte og betryggende interesse for de problemer, forfatterne føler de har stået overfor.

På grund af ledelsernes lukkethed for kritikken, vil det i mange situationer være vanskeligt at vurdere om de nødvendige prioriteringer er foretaget bedst muligt. Dette udelukkes af en fornærmet og ophøjet position, der straks gør kritikeren til en usamarbejdsvillig og illoyal person. Dette er selvsagt ikke betryggende for patienterne. Jeg har selv ved gentagne lejligheder været vidne til, at udvalgsformænd eller andre medlem-

mer af sundhedsudvalg har stået frem og sagt, at alle problemer nu er løst og alle er tilfredse. Hvorefter den samlede forening af reservelæger eller andre dagen efter i en åben tilkendegivelse klart og grundigt modsiger den politiske ledelse.

Undertiden forfalder de kritiserede chefer for en formodning om, at tjenestemanden eller lægen nok blot er ude på at gøre sig kendt og populær - og afviser mere eller mindre direkte under henvisninger hertil, kritikken. Det hændte for nylig i en radioudsendelse, hvor en meget ledende tidligere sygehuschef netop henviste til, at lægernes kampagne skød konkrete tilfælde foran - tilfælde, som alle ville føle medlidenhed med. Det er netop kendetegnet for denne bog, at den anklage vil forfatterne ikke udsættes for. Det er generelle mangelfulde forhold, lægerne påpeger og drøfter. Der er derfor tale om whistle blowing af høj kvalitet.

Umiddelbart skulle man tro, at de refererede uheldige forhold var sager for Lægeforeningen. Men måske er det rigtigt, som det også påpeges i bogen, at Lægeforeningen, hvor adskillige kritiserede måske indtager høje tillidsposter, har svært ved at handle. Kort sagt: Ytringsfrihed er der - med meget få begrænsninger. Men bruges den i et omfang, som vi burde kunne håbe? Bogens mange eksempler på larmende tavshed hos kolleger (og måske mobning) i større eller mindre omfang antyder ikke, at vi går lysere tider i møde.

Oprettelsen af Dansk Selskab til Sikring af Lægers Ytringsfrihed (DSL Y) ser ud til at være et vigtigt skridt for at sikre sig imod den manglende solidaritet.

Redigeret af Niels Høiby.
København: Gyldendal, 2005.
160 sider. Pris: 178 kr.